

O'ZBEKISTONDA "YASHIL IQTISODIYOT"NI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI VA YO'LLARI

Xojiev Jaxongir

Teacher: PhD

Normurodov Hakimjon Otabek o'g'li
Zayniddinov Nurbek Sirojiddinovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

"Moliya" fakulteti MMT-90I guruh 4-bosqich talabalari

Email: normurodovhakimjon3@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13932858>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05- Oktyabr 2024 yil

Ma'qullandi: 10- Oktyabr 2024 yil

Nashr qilindi: 15- Oktyabr 2024 yil

KEYWORDS

Yashil iqtisodiyot, O'zbekiston, qayta tiklanadigan energiya, ekologik barqarorlik, energiya tejamkorligi, chiqindilarni qayta ishlash, atrof-muhitni himoya qilish.

ABSTRACT

Ushbu maqolada O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning asosiy yo'llari va istiqbollari tahlil qilinadi. "Yashil iqtisodiyot" ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtiruvchi model sifatida qaraladi. Mamlakatda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, energiya tejamkorligini oshirish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish kabi yo'nalishlarda olib borilayotgan islohotlar yoritilgan. O'zbekistonning tabiiy resurslari va xalqaro moliyaviy institutlarning yordamiga tayanib, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari katta ekanligi ta'kidlanadi. Mazkur maqola mamlakatning iqtisodiy va ekologik barqarorligini oshirishda "yashil iqtisodiyot"ning muhim rolini ochib beradi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy rivojlanish strategiyasida "yashil iqtisodiyot" muhim o'rin egallay boshladi. Bu kontseptsiya ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning ekologik barqarorlikni ta'minlashga yo'naltirilgan yangi shakli bo'lib, tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi. "Yashil iqtisodiyot" atamasi O'zbekistonning barqaror taraqqiyotini qo'llab-quvvatlash maqsadida, global ekologik xavf-xatarlarga qarshi turish va iqtisodiy islohotlarning samaradorligini oshirish uchun kiritilmoqda. Ushbu maqolada "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning asosiy yo'llari va istiqbollari ko'rib chiqiladi.

Yashil Iqtisodiyotning Asosiy Maqsadlari

Yashil iqtisodiyot atamasi hozirgi kunda barqaror iqtisodiy rivojlanishning kaliti sifatida ko'rilmogda. Bu tizim ekologik jihatdan toza texnologiyalar, energiya tejamkorligi, qayta tiklanadigan energiya manbalari va chiqindilarni qayta ishlash kabi elementlarga tayanadi. O'zbekistonda ushbu iqtisodiyot modelini rivojlantirish mamlakatni nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ekologik xavfsizlik jihatidan ham yuqori darajaga olib chiqishi mumkin.

Rivojlantirish Yo'llari

1. Energiya Tejamkorligini Oshirish: O'zbekiston ko'p yillardan beri energetika sohasiga tayanib keladi, lekin mamlakatning an'anaviy energiya manbalari (gaz, ko'mir va neft) cheklangan. Bu esa mamlakatni energiya tejamkorligi va qayta tiklanadigan energiya

manbalariga o'tishga undamoqda. Quyosh, shamol va gidroenergetikadan foydalanish imkoniyatlari katta bo'lib, ulardan foydalanish mamlakatning energiya mustaqilligini oshiradi.

2. Qayta Tiklanadigan Energiya Manbalarini Joriy Etish: O'zbekiston geografik jihatdan quyoshli davlatlardan biri hisoblanadi. Yiliga 300 kungacha quyoshli kunlarning bo'lishi quyosh energiyasidan keng miqyosda foydalanish imkoniyatini yaratadi. 2022-yilda hukumat tomonidan bir necha quyosh va shamol elektr stansiyalari qurilishi rejalashtirilgan va bu loyihalar kelajakda energiya sohasida katta o'zgarishlar olib kelishi kutilmoqda.

3. Ekologik Toza Texnologiyalarni Joriy Etish: O'zbekiston iqtisodiyotining ko'plab sohaslarida ekologik jihatdan zararli texnologiyalardan foydalaniladi. Xususan, sanoat va qishloq xo'jaligida bu aniq ko'rinib turadi. Yashil iqtisodiyot doirasida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish atrof-muhitni himoya qilish va resurslarni samarali boshqarishga yordam beradi. Masalan, qishloq xo'jaligida suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish suv resurslarini saqlashga xizmat qiladi.

4. Chiqindilarni Qayta Ishlash: Yashil iqtisodiyotning yana bir asosiy elementi chiqindilarni qayta ishlashdir. Hozirgi kunda O'zbekistonda chiqindilarni samarali boshqarish va qayta ishlash darajasi past bo'lsa-da, hukumat bu yo'nalishda muhim qadamlar tashlamoqda. Xususan, chiqindilarni saralash va qayta ishlash markazlari tashkil etilmoqda va bu orqali ekologik muammolarni kamaytirish ko'zda tutilgan.

5. Atrof-Muhitni Himoya Qilish: O'zbekiston o'zining ko'plab tabiiy boyliklariga ega bo'lgan mamlakatdir. Ammo sanoat faoliyatining ortishi bilan birga atrof-muhitga zarar yetkazuvchi ta'sirlar ham oshmoqda. Yashil iqtisodiyot doirasida atrof-muhitni himoya qilish bo'yicha ko'plab tashabbuslar amalga oshirilishi lozim. Orol dengizi halokatidan saboq olgan holda, tabiiy muhitni himoya qilish va ekologik muvozanatni saqlash ustuvor vazifa bo'lishi kerak.

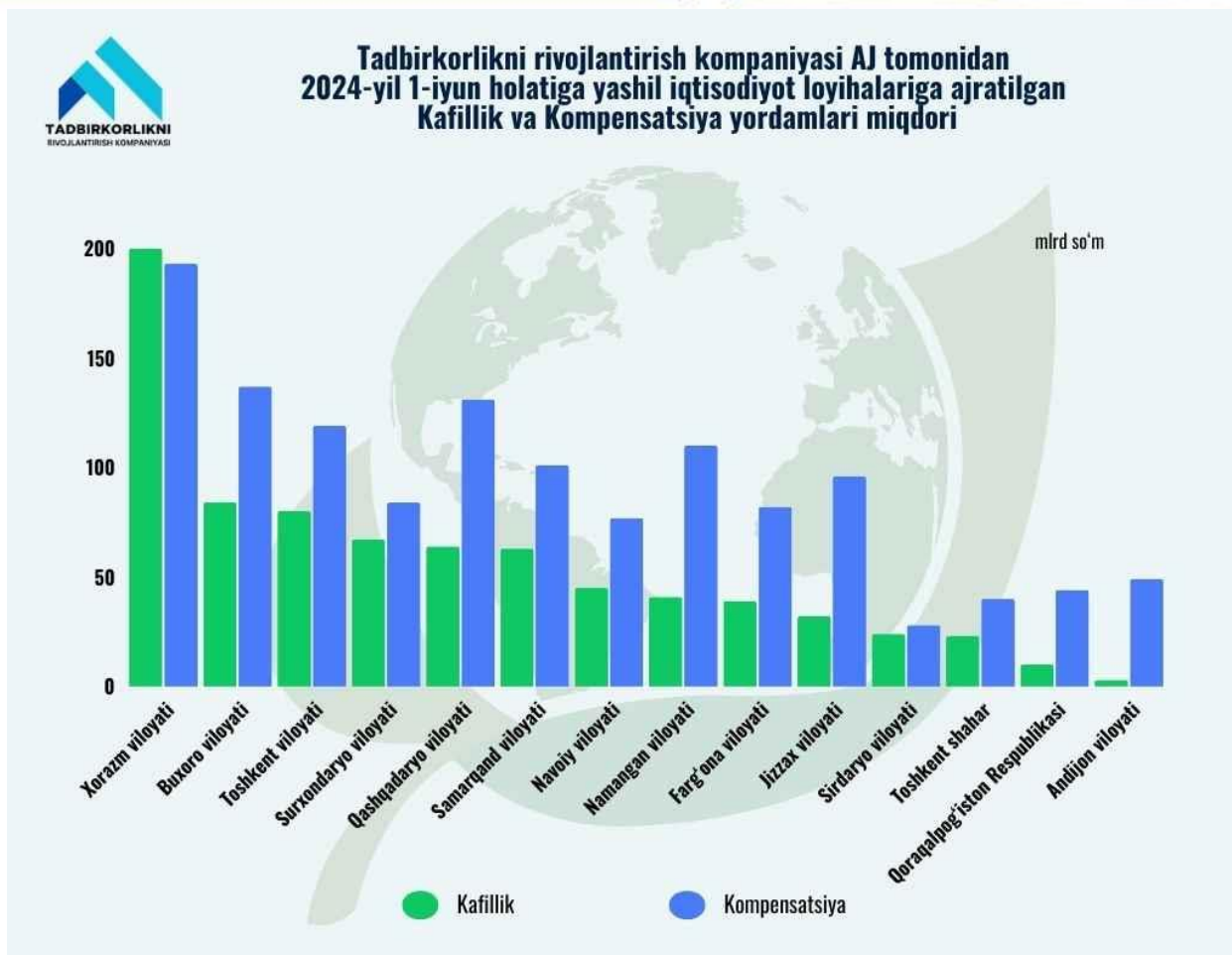
Yashil Iqtisodiyotning Istiqbollari

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari katta. Birinchidan, global tendentsiyalar va xalqaro talablar bu yo'nalishda yanada faollashishni taqozo etmoqda. Iqlim o'zgarishi va ekologik inqirozlar, xususan, O'zbekiston kabi quruq iqlimli davlatlar uchun katta xavf tug'diradi. Bu esa yashil iqtisodiyotni rivojlantirishni zaruratga aylantiradi.

Ikkinchidan, xalqaro moliyaviy institutlar, jumladan Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki, O'zbekistonga yashil iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash uchun katta miqdorda kredit va grantlar ajratmoqda. Ushbu moliyaviy qo'llab-quvvatlash mamlakatning energiya tizimini diversifikatsiya qilish va ekologik loyihalarni amalga oshirishga yordam beradi.

Uchinchidan, O'zbekistonning tabiiy resurslari va geografik joylashuvi yashil iqtisodiyot uchun qulay imkoniyatlar yaratadi. Quyosh va shamol energiyasi sohasida katta salohiyatga ega bo'lgan hududlar ushbu energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha yetakchi bo'lishi mumkin.

1-jadval

Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi AJ tomonidan 2024-yil 1-iyun holatiga yashil iqtisodiyot loyihalariga ajratilgan Kafillik va Kompensatsiya yordamlari miqdori(mlrd so`m).

Taqdim etilgan jadvalda “Korxonalarni rivojlantirish kompaniyasi” AJ tomonidan 2024 yil 1 iyundan boshlab O‘zbekistonda yashil iqtisodiyot loyihalariga ajratilgan kafolat va kompensatsiya yordami miqdori ko‘rsatilgan. Ma'lumotlarga asoslangan ba'zi xulosalar:

Mintaqaviy tahlil:

- Xorazm, Buxoro va Toshkent viloyatlariga eng ko‘p yordam ko‘rsatilgan.
- Navoiy, Namangan va Farg‘ona viloyatlariga nisbatan kam miqdorda yordam ko‘rsatildi.
- Andijon viloyati eng kam miqdorda yordam olgan.

“Korxonani rivojlantirish kompaniyasi” AJ O‘zbekistonda yashil iqtisodiyot loyihalarini qo‘llab-quvvatlashda katta rol o‘ynadi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, taqdim etilgan jadvalda “Korxonalarni rivojlantirish kompaniyasi” AJ O‘zbekistondagi yashil iqtisodiyot loyihalariga katta miqdorda kafolat va kompensatsiya yordami ajratilganligini ko‘rsatadi. Biroq, bu yordamning mintaqalar bo'yicha taqsimlanishi notekis. Ushbu nomutanosibliklarning sabablarini tushunish va O'zbekistonning barcha hududlarida yashil iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun samarali yordam ajratilishini ta'minlash uchun qo'shimcha tahlil qilish zarur.

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash bilan birga atrof-muhitni himoya qilishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yo‘nalishda davlat

tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar va tashabbuslar kelajakda mamlakatning energetika mustaqilligini oshirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va xalqaro maydonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda yetakchi bo'lishga zamin yaratadi. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). "O'zbekiston Respublikasining 2030-yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish maqsadlari." [Hukumat hujjatlari]
2. O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi. (2022). "Qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar." [Rasmiy hisobotlar].
3. Jahon banki. (2021). "O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari." [Hisobot].
4. BMTning Taraqqiyot dasturi (UNDP). (2022). "O'zbekistonda ekologik barqarorlikni ta'minlash: muammolar va yechimlar." [Tadqiqot].
5. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD). (2020). "Yashil iqtisodiyot: global tendentsiyalar va strategiyalar." [Hisobot].
6. https://edcom.uz/uz/news/news_03-06-2024-2/

